

L'ESTAMENT ECLESIASTIC TARRAGONI EN LA GUERRA DELS SEGADORS

Els arxius tarragonins no són una font abundant de notícies de la Revolta del 1640 i de la Guerra dels Segadors. Per això, el capítol de *Tarragona cristiana*¹ de Morera que tracta aquest tema, treballat amb documentació de l'Arxiu Històric de la Ciutat, és decepcionant.

No hi ha dubte que, de tots, l'arxiu local que conté un fons documental més aprofitable per tractar alguns aspectes locals de la gran crisi que sotregà el Principat a mitjans del segle XVII és el de la Catedral (AC). La part més interessant d'aquest fons és a l'armari C (Cartera: Lletres rebudes, vol. 1644-59. Lletres eixides, vol. 1615-1655).

Ara bé, a l'AC només trobem referències de les activitats de l'estament eclesiàstic; però no oblidem l'enorme pes específic que tenia aquest estament en la societat catalana del segle XVII, i, particularment, a Tarragona, residència de l'arquebisbe, la més alta dignitat eclesiàstica catalana, senyor temporal d'una ampla i rica comarca, i d'un no menys poderós Capítol format de 24 canonges i 12 dignitats. Per això entenem que els resultats d'una investigació de les activitats de l'estament eclesiàstic tarragoní, entre 1640 i 1652 han de constituir una important aportació per a l'estudi de la Guerra dels Segadors a la ciutat i Camp de Tarragona.

(1) Vol. IV, Tarragona, 1955, cap. VIII, 337-375.

ACTIVITATS D'UN ACTIU REIALISTA: L'ARDIACA DE SANT LLORENÇ,
MIQUEL AGUILÓ²

L'autor del *Diario de operaciones*, transcrit per Pujol i Camps en el *Memorial histórico español*³, assegura que l'ardiac de Sant Llorenç Miquel Aguiló, persona molt afecta al rei, decidí, amb la seva enèrgica actuació, l'entrega de Tarragona al marquès de Los Vélez, el 25 de desembre del 1640. Explica que Miquel Aguiló, de gran prestigi entre els pagesos, fou cridat a una junta que celebraven a l'Ajuntament els cònsols, una representació de ciutadans notables i el general francès Mr. Espenan. Els reunits li feren veure les dificultats amb què topaven per convèncer els del gremi de pagesos que deposessin les armes, i li pregaren que usés el seu prestigi per aconseguir-ho. Miquel Aguiló no solament reduí els pagesos, sinó que cuità de donar aquesta i altres noves relacionades amb la situació de la ciutat al marquès de Los Vélez.

Des d'aquest moment fins a la seva mort (1647), Miquel Aguiló desenvolupà una notable activitat a favor de la causa castellana, i moltes vegades col·laborà amb els caps del seu exèrcit. Per exemple, en el setge del 1641, el pitjor enemic dels assetjats fou la fam. Una considerable part de la població civil, abandonà la ciutat amb el beneplàcit de les autoritats que facilitaven l'èxode per reduir boques⁴. Acabat el setge, un bon nombre d'emigrats tornaren a casa. Aleshores, exactament el dia 24 de setembre, Miquel Aguiló denuncià al governador de la plaça que l'enemic preparava una acció de sorpresa contra la ciutat, en la qual estaven complicats molts dels que havien retornat i alguns soldats. L'endemà, la primera autoritat militar anuncià públicament que recompensaria amb 100 rals a qui denunciés els complicats en el complot⁵. Foren detingudes deu o dotze persones que els mateixos soldats es preocuparen de denunciar.

Més endavant veurem que en un afer mig polític mig eclesiàstic,

(2) La dignitat de Sant Llorenç era una de les més riques de l'Església de Tarragona. En el *Llibre de la collecta del subsidi de la diòcesi de Tarragona per lo sexeni vinent, que comensa al primer de janer de 1653 y finirà al últim del mes de dezembre de 1658* (AC, armari F), l'ardiac de Sant Fructuós és taxat amb 230 lliures, l'ardiac major amb 68, el de Sant Llorenç amb 40, el sagrista, precentor, degà, ardiaca de Vila-seca i l'infermer amb 30, el succentor primer amb 23, el succentor segon, amb 22, el prior i l'hospitaler amb 20 i el tresorer amb 18.

(3) MHE, XXIII, 541.

(4) MHE, XXIII, 440, 476-78, 502.

(5) MHE, XXIII, 542-43.

com el que fou protagonista el vicari general Didac Girón de Rebolledo, Aguiló intervingué molt activament.

MESURES CONTRA ELS CONVENTS EN EL SETGE DEL 1641

Els militars castellans es malhiaven dels naturals. Per això si un grup de pescadors tarragonins abandonava la ciutat amb nou o deu barques, dies abans d'iniciar-se el setge del 1641, pensaven que ho havia fet premeditadament, perquè «juzgarían nos havían de hacer gran falta lo que ellos pescavan»⁶. I, en el fons, potser el comentarista tenia raó.

No té res d'estrany, doncs, que els responsables de la defensa de la ciutat en el setge de 1641, estessin alerta contra els sospitosos de tenir alguna mena de contacte amb l'enemic. Entre aquests sospitosos hi havien els frares dominicans, a causa que el prior del convent era un parent molt proper de Margarit, cap de l'exèrcit franco-català. El governador militar tenia la convicció que el convent dels dominicans havia servit de refugi a uns soldats portuguesos que havien optat per evadir-se, i que els frares acollien miquelets i els posaven en contacte amb tarragonins contraris a la causa del rei. Per acabar amb aquestes activitats, ordenà tapiar les portes del convent dels dominicans situat extramurs, que donaven al camp, i les dels convents de Sant Francesc i dels jesuïtes, adossats a la muralla, obertes a l'exterior⁷. Dies després, el 15 de maig, un registre al convent de Sant Domènec, donà com a resultat la confiscació de dos sacs de pólvora, blat, sofre i salitre tot amagat «en el Sagrario (que en esta tierra le tienen detrás de el altar mayor) entre madera de camas y otras cosas».

Un altre fet que explica el mateix cronista castellà, per bé que amb reserva —«lo aseguran algunos hombres honrados de la ciudad», diu—, descobreix la simpatia d'una facció del clericat tarragoní a favor dels catalans partidaris de la Diputació.

Es aquest: Per tal de celebrar la conquesta de Constantí, per les tropes franco-catalanes, el 29 d'abril descobriren el Santíssim de la Catedral i cantaren un *Te Deum* pregant per l'entrada a Tarragona d'aquestes tropes⁸.

(6) MHE, XXIII, 410.

(7) MHE, XXIII, 414, 440-41.

(8) MHE, XXIII, 416.

DETENCIÓ DEL CANONGE HOSPITALER JOAN BAPTISTA BELTRAN

El 12 de maig de 1641 fou detingut el dignitat d'Hospitaler del Capítol de la Catedral Joan Baptista Beltran, i dos dies després un eclesiàstic secular, el nom del qual no ens ha arribat. No hi ha cap dubte que Beltran era partidari de la Diputació. Havia format part de la Comissió de Guerra de la Junta de Braços, i intervingut en la millora de les fortificacions de Girona realitzada en previsió d'un setge de les tropes castellanques.

Les acusacions que pesaven contra ell eren: Ésser poc afecte al servei del rei, i el més destacat promotor, a la ciutat, de la causa subversiva. Haver-se entrevistat, a casa seva, amb un francès que, disfressat de clergue, havia entrat a Tarragona acompanyat d'un criat, amb el fi de reconèixer l'estat de les fortificacions. Ésser l'autor d'un plec de lletres trobades damunt de l'esmentat criat, que havia estat detingut, en les quals a més d'animar l'exèrcit franco-català a escometre la ciutat, deia que es comprometia constituir una columna de 400 homes per envestir, des de l'interior, una porta i obrir-la⁹.

La part més greu d'aquesta acusació sembla exagerada, per tal com costa de creure que, en el mes de maig de 1641, hi haguessin a Tarragona 400 homes disposats a aixecar-se en armes en el moment d'un atac general contra la ciutat.

Beltran estigué sis mesos a la presó, «los més calamitosos del asedi, peste y fam extrema», i quan fou alliberat, «per salvar-la (la vida) me fou forçós ausentar-me»¹⁰, diu. En una lletra dirigida al Capítol l'any 1644, declara que els responsables de la seva detenció havien estat altres eclesiàstics:

Notori és a V. S. la contínua y pacífica residència he fet en eixa Sta. Iglésia, cumplint ab las obligacions de mos Beneficis y satisfent ab tota puntualitat los càrrechs d'ell, des del any 1634 que torní de Roma, honrat ab la gràcia, encara que indigna, me féu S. Santidad, fins lo any 1642, que después de haver patit inhormes lesions en la honra, persona y hazienda, expoliada, opresa e infamada contra tota rahó y justícia; ab rompiment de la real paraula y fe pública; y en vilipendi de la immunitat y llibertat eclesiàstica, per potestats seculars instigats, e inflamats de eclesiàstichs públichs enemichs meus y no contents ab los dits danys me havien causat ab novas imposturas y

(9) MHE, XXIII, 436-37.

(10) AC, Cartera, 1644-59. Lletres rebudes, 20/X/1644.

calúmnias instavan que'm tornassen a tancar en la mateixa Torre obscura y hòrrida ha ont me havian tingut pres y privat de comunicació ¹¹.

En els mesos de fam extrema a què es refereix Beltran, els presos arribaren a rebre per tot aliment, un pa de munició cada dos dies, i molts havien mort de gana i de misèria ¹².

Del fragment de lletra transcrita sembla deduir-se que Beltran retornà a Tarragona amparant-se en unes seguretats que li havien estat donades i que, després, no es compliren. Havia estat detingut i la seva hisenda embargada «ab rompiment de la real paraula y fe pública», acusa. Al mateix temps declara que «eclesiàstics, públics enemics meus», valent-se de calúmnies, havien pressionat perquè el tornessin a detenir.

Desconeixem les raons que determinaren l'alliberació de Beltran. Potser, en el fons, cap o bona part de les acusacions que se li feien no eren certes; però és interessant de veure com el noble Aleix de Sentmenat, que creia que per arribar a la desitjada reconciliació calia, de primer, tractar els revoltats amb procediments suaus, era partidari de l'alliberació de Beltran i de retornar-li la hisenda. L'argument que donava era la conveniència política. Deia que Beltran tenia un germà i un cunyat en el consell de la ciutat de Barcelona que podien influir en bé o en mal, en la política de reconciliació, en aquell moment —octubre de 1641—, primordial preocupació del Comte-Duc en els afers de Catalunya ¹³.

La mateixa lletra de Sentmenat dona a conèixer que, a instigació del bisbe d'Urgell, que aleshores es trobava a Tarragona, s'havien pres repressàlies contra el dignitat d'Infermer Joan Sala i el canonge Pacià Aguiló, de l'Església de Tarragona, i confiscat els béns de tots els sospitosos d'anti-reialistes.

LES ACTIVITATS DEL PARE MOLINER, PROFESSOR DE LA UNIVERSITAT DE TARRAGONA

El Pare Moliner, trinitari i professor de la Universitat de Tarragona, era un actiu reialista. Sanabre el qualifica com un dels més

(11) AC, Cartera, 1644-59. Lletres rebudes, 20/X/1644.

(12) MHE, XXV. Lletres d'Aleix de Sentmenat i de Requesens al Comte-Duc, 16/X/1641, 787.

(13) MHE, XXV. Lletres d'Aleix de Sentmenat i de Requesens al Comte-Duc, 16/X/1641, 787.

actius promotors de la rebel·lió dels catalans contra els francesos ¹⁴. Per un home d'imaginació com sembla que era el Pare Moliner, la nostra ciutat constituïa una magnífica base d'operacions. En efecte, el partit reialista hi tramava des d'ofensives de pau fins a conspiracions terroristes.

En una d'aquestes conspiracions que tenia per objecte atemptar contra la vida del virrei francès i del governador Margarit, estava complicat el Pare Moliner. A primers de juny de 1643 comunicava a Felip IV la feina que feia en la preparació de la conspiració de Barcelona ¹⁵, per bé que no menciona la instigació d'atemptats. De tota manera les maquinacions dels reialistes de Tarragona, o almenys part d'elles, eren neutralitzades pels confidents de la part contrària. Sabem per exemple, que a les darreries de maig del 1643, el governador Margarit rebia la notícia d'un dels seus confidents de Tarragona que s'estava tramant una conspiració per assassinar-lo junt amb el virrei ¹⁶.

Les activitats del Pare Moliner a favor de Sa Magestat Catòlica abraçaven horitzons més vastos que el de la conspiració. Era un consumat pamfleter. El mes de setembre de 1644 el trobem presidint a Tarragona una junta de teòlegs convocada per tal de donar llicència per estampar un pamflet seu, que era la rèplica a un imprès dirigit al clericat català, escrit pel bisbe La Marca ¹⁷.

LA DETENCIÓ DEL BENEFICIAT PERE MARTÍ

A primers de maig del 1643, per ordre del governador de la plaça, Joan de Arce, ingressava en la presó el beneficiat Pere Martí. No sabem de què se l'acusava, però mala cosa deuria ésser quan els seus companys de la Confraria de Preveres, que intercediren per la seva llibertat, només pogueren obtenir del governador un tracte més suau pel detingut, i la confirmació que la detenció s'havia efectuat per ordre seva conjuntament amb «molts altres que li havien donat en un memorial» ¹⁸.

(14) J. SANABRE: *La acción de Francia en Cataluña (1640-1659)*, 279. Barcelona, 1956.

(15) *Ibid.*, 279.

(16) *Dietari Antic Consell Barceloní*, XIII, 242; 28/V/1643.

(17) AC, Determinacions capitulars, 1643-47, 82 i 85, 28 i 29 de setembre de 1644.

(18) AC, armari H. Determinacions de la Confraria de Preveres. Liber sextus.

EL CAPÍTOL OBTÉ DEL PARE SANT LA REVOCACIÓ DEL CÀRREC DE VICARI GENERAL QUE DISFRUTAVA DÍDAC GIRÓN DE REBOLLEDO

Dídac Girón de Rebolledo, dignitat de Prior de l'Església de Tarragona i vicari general de l'arxidiòcesi, era refugiat a Barcelona. No sabem des de quan, però és possible que hagués abandonat Tarragona poc abans de l'arribada de l'exèrcit castellà. Tenia bones amistats entre alguns membres del Consell de la Diputació i amb algunes personalitats franceses; amistats que féu valdre, a prec dels capitulars tarragonins, per obtenir la llibertat de dos criats del governador de Tarragona Tiberi Brancacho que feia temps que eren detinguts a Barcelona¹⁹.

Al·legant que, absent de la seva diòcesi, Girón de Rebolledo no podia complir amb les obligacions de vicari general, el Capítol aconseguí que el Pare Sant revoqués aquest nomenament, abans de l'agost del 1643. En substitució el Capítol elegí l'ardiaca de Sant Llorenç Miquel Aguiló²⁰. Això era correcte, per tal com la diòcesi era vacant, i en aquest cas el Capítol de canonges tenia facultats per designar el vicari general. Però com que en el fons tot aquest afer tenia un caire polític, l'elecció de Miquel Aguiló topà amb la resistència d'una facció del clericat tarragoní, i l'oposició més efectiva del bisbe francès La Marca.

Entre els que es resistien a admetre el nou vicari general, endemés de «algunos otros presbíteros que son muy sospechosos en esta ciudad», figuraven els canonges Pere Pau Torrents i Jaume Mas —el qual havia romàs fora de Tarragona, desterrat, fins a l'agost del 1644, per desafecte al rei—, el beneficiat Joan Baptista Pujalt, i els preveres Joan Gomar, Francesc Gil, Pelegrí Prado, Sabater, Genís i Martí.

Les coses no devien anar tal com el Capítol i Miquel Aguiló havien previst, per tal com fins passats més de dos anys, no determinaren notificar la revocació confirmada pel Pare Sant, a Girón de Rebolledo, —octubre de 1645—. I encara, ho hagueren de fer per conducte del bisbe La Marca, assessor polític a Catalunya del rei de França. La Marca s'abstingué de cursar el monitori del Pare Sant a l'interessat, i, en canvi, comunicà al rei de França que calia influir a Roma per obtenir l'anul·lació de la revocació promoguda pel Capítol tarragoní contra Girón de Rebolledo.

(19) AC, Determinacions capitulars, 1643-47, 129; 11/IV/1645. Cartera 1644-59. Lletres rebudes, 9/XII/1644.

(20) AC, Cartera 1615-1655. Lletres remeses, 157, 14/X/1644. Lletre del Capítol a Venancio Claretto.

Com que, excepte Tarragona, la diòcesi estava ocupada per les forces franceses i catalanes, Girón de Rebolledo, que no havia rebut el monitori, actuava com a vicari general,

*ab grave dany de sa consciència y ignorància de aquells que per dit Don Diego se promohuen als sagrats òrdens, administració de cura de ànimas... Per moltes ocasions s'ha procurat lo capítol intimar-li la revocació, però com la incomoditat del temps no haja donat lloc per a se li notificàs, lo capítol ha fet pública la revocació en algunas par-ròquias de esta Diòcesi y sabem de cert que n'ha arribat a sa noticia y no se ha donat per entès*²¹.

Que les dificultats del Capítol per imposar el seu criteri eren considerables ho demostra la iniciativa que prengué amb la finalitat de neutralitzar la influència del rei de França a la Santa Seu. Tractà de cercar l'ajuda del Patriarca de les Índies perquè convencés Felip IV d'intercedir prop del Pare Sant, a favor de les seves pretensions,

*pues de la buena resolución d'esta causa depende muy grande servicio de S. Magdad., toda la quietud de nuestro Arzobispo y la salud de las conciencias de los súbditos de él que lo recivan en gracia de V. E.*²²

Malauradament pel Capítol, el prestigi del bisbe La Marca era considerable, i el seu punt de vista no del tot mancat de raó. Entenia que la major part de la diòcesi es trobava sota l'obediència del rei de França, circumstància que impedia l'exercici del vicari general elegit pel Capítol. És el que deia en una memòria sobre les recomanacions que calia fer a l'embaixador francès a la Cort Pontifícia dels afers eclesiàstics de Catalunya:

«On a envoyé aussi les instructions qu'il faut pour arrester la revocation que le Chapitre de Tarragone poursuit contre Diego Rebolledo, vicaire general, dont l'autorité est necessaire pour l'expédition des affaires du diocese de Tarragone, qui est pour la plus grande partie sous l'obeissance du Roy.»²³

Aquesta memòria del 19 de març del 1646, és la darrera notícia que hem trobat d'aquest afer.

LA SUPOSADA CONSPIRACIÓ DEL MES DE GENER DE 1650

El material que hem pogut reunir sembla que és suficient per reconstruir els fets d'aquesta manera.

(21) AC, Cartera 1614-1655. Lletres remeses, 185; 8/X/1645. Lletre del Capítol al bisbe La Marca.

(22) AC, Cartera 1614-55. Lletres remeses, 177.

(23) J. SANABRE: *Op. cit.*, 667.

El mes de gener de 1650, el Capítol de l'Església de Tarragona acordà enviar a Madrid el canonge Josep Valls i l'ardiaca de Vila-seca Josep Fuentes, a fi de presentar al rei un plec de queixes dels abusos comesos pel governador Fr. Joan Pallavicini contra l'estament eclesiàstic²⁴. El 23 del mateix mes de gener, la Confraria de Preveres acordava ajudar al Capítol en aquesta empresa. Diu l'acord:

*Suposadas les vexacions tant desvergonyides que-s fan a la immunitat eclesiàstica, se elegescan y anomenen tres confreres per a que en nom de la Confraria fassen embaixada al Illtre. Capítol oferint assistència de confrades, com diners*²⁵.

A Tarragona, des de l'entrada de l'exèrcit castellà del marquès de Los Vélez, la immunitat eclesiàstica de la que tan gelós era el clergat, no havia estat mai respectada. Només feia tres dies que els castellans havien arribat a Tarragona per primera vegada, que ja es queixava la Confraria de Preveres, perquè les tropes s'allotjaven a les cases dels eclesiàstics i s'insolentaven amb ells²⁶. La qüestió dels allotjaments i les insolències no acabaren mai²⁷. Els casos més greus que afectaren als eclesiàstics foren l'assassinat de la majordona del prevere Rafael de Pontarró, ocorreguda el 23 d'octubre de 1646²⁸, i l'ocupació de la casa de l'ardiaca de Vila-seca per una ronda de soldats que robà i maltractà el propietari i un criat seu²⁹.

La Comuna del Camp de Tarragona, reunida a La Selva, s'enterà del projecte del Capítol i, aprofitant el viatge que Josep Valls havia de fer a Madrid, acordà fer-lo sindic perquè presentés a la Cort una exposició dels atropells que cometien els soldats en els pobles que formaven part de la Comuna³⁰.

La iniciativa del Capítol secundada per la Confraria de Preveres i la Comuna del Camp de Tarragona, no agradà al governador Pallavicini. Devia conèixer el to de les queixes que, en el fons, el senyalarien com a culpable de la manca de disciplina de l'exèrcit i d'inhibir-se a pendre mesures per acabar-la.

Fos com fos, Pallavicini resolgué que l'embaixada no sortís de Tarragona, i el 22 de gener a la nit, arrestà Josep Valls. L'acusà

(24) AC, Cartera 1614-55. Lletres remeses, 233. Còpia sense data.

(25) AC, Determinacions de la Confraria de Preveres. Llibre VI, 232; 23/1/1650.

(26) AC, Determinacions de la Confraria de Preveres. Llibre VI, 169.

(27) En els llibres d'actes del Consell Municipal hi ha nombroses referències de la càrrega que els allotjaments representaven, pels ciutadans.

(28) AHM, Llibre d'actes del Consell, 1645-46, 36.

(29) AC, Determinacions capitulars, 1643-47, 198.

(30) E. MORERA: *La Comuna del Camp de Tarragona*, Tarragona, 1902, 83.

d'haver promogut la reunió de la Comuna, d'instigar els reunits que el fessin síndic i d'haver redactat un plec de queixes contra ell dirigit al rei. Els capitulars, assabentats del què passava, enviaren quatre dels seus membres a intercedir a favor de l'arrestat. L'entrevista acabà de forma violenta. Les ires de Pallavicini recaigueren, especialment, contra Josep Fuentes, un dels embaixadors capitulars, a qui ordenà que es retirés a casa seva i es considerés arrestat.

Sense que en aparença pugui relacionar-se amb la detenció dels dos eclesiàstics, el dia 23, a les nou del matí, els francesos intentaren apoderar-se de Tarragona per sorpresa, mitjançant la següent estratagema: Uns traguers, que en realitat eren soldats disfressats, es presentaren a la porta de Sant Antoni acomboiant unes mules carregades de farina i armes amagades. Havien de reduir la guàrdia i passar avis a un contingent de cavalleria i infanteria que esperava emboscada prop de la muralla.

Segons Parets, l'empresa fracassà perquè en preguntar el sentinella als soldats francesos disfressats d'on eren, respongueren de *Vals* en comptes de *Valls*³¹.

Aquesta temptativa, relatada per Parets, ve confirmada en una lletra del Capítol de l'Església de Tarragona, del 20 de març següent que, entre altres coses, diu:

*el enemigo con unas cargas de harina embiasse algunos migueletes a la puerta de San Antón, haciéndoles espaldas grande número de gente de a pie y de a cavallo que estava allí cerca emboscada, y mataban la posta que no les quiso abrir. Venían en trage de paisanos...*³².

El que no trobem en cap lloc, en aquesta lletra, és l'anèctoda de *Vals*, impossible de produir-se si els que menaven les mules eren miquelets i no francesos.

L'empresa era tan descabellada que estava condemnada al fracàs i fracassà. La mateixa manca de probabilitats de reeixir, les presses en detenir els dos capitulars el dia 22 a la nit, i, com veurem, l'acusació d'ésser complicats en aquesta temptativa que es tragué de la mànega el governador Pallavicini, fa sospitar si tot plegat no fou més que una estratagema preparada entre el governador de Tarragona i el mariscal francès Marchin. En aquest cas caldria investigar els avantatges que, del fet, podien treure un i altre.

(31) MHE, XXIV, 345-46.

(32) AC, Cartera. Lletres remeses, 247; 20/III/1650.

Parets ja sospitava que l'empresa havia fracassat perquè el mariscal francès Marchin, home molt afeccionat als diners, estava en contacte amb Pallavicini. Un precedent d'aquest suposat contacte el trobem el mes d'abril del 1649. Aleshores, l'espanyol invità el general francès, gran amic de Condé, detingut a conseqüència de la revolució de la Fronda, a posar-se al servei del rei d'Espanya amb la promesa de rebre una forta recompensa econòmica i d'un pervindre militar brillant³³. Finalment direm que és possible que es refereixin a la mala fe de Pallavicini en aquest afer, els capitulars Valls i Fuentes, quan deien:

*...si tuviéramos lugar le diríamos (al Capitol) las causas que esse Governador le ha movido para echar tan mal a nos, y así le suplicamos sea servido que no intervenga en tal averiguación, antes bien le damos por sospechoso a él y a los demás Maesses de Campo y soldados allegados a su persona...*³⁴

Si la detenció dels capitulars i la temptativa francesa d'apoderar-se de Tarragona es produïren gairebé simultàniament per pura coincidència, haurem de convenir que Pallavicini mostrà una gran capacitat per maniobrar ràpidament i explotar a fons contra els dos capitulars l'oportunitat que un cop de fortuna li havia posat a les mans.

En efecte, quatre hores després d'haver-se produït la temptativa francesa, els capitulars Josep Valls i Josep Fuentes eren conduïts a Vinaroç per mar, i d'allí a Madrid, amb la greu acusació d'ésser traïdors al rei i a la causa.

El tracte que reberen els detinguts pel camí, i a Madrid, fou d'extremada duresa. Pel camí, un frare que portava el memorial de greuges redactat per Pallavicini i els acompanyava, anava dient per on passaven que conduïa els traïdors de Tarragona. Quan arribaren a Madrid, el 19 de febrer, els dugueren a Luis de Haro, qui es mostrà contrariat en saber que havien viatjat de Vinaroç a València en llibertat i no tancats. Després ingressaren a la presó, i malgrat la disposició favorable dels catalans del Consell —Gabriel de Llupià, Gispert Arnau, el Bisbe de Vic, Fabrici Pons i l'inquisidor Melcior Palau —malgrat les súpriques del Capítol tarragoní dirigides a Luis de Haro, a Miquel de Lanuza i al mateix rei—, els dos capitulars romangueren a la presó incomunicats 22 dies. Només pogueren passar algunes lletres després de subornar els guardians³⁵.

(33) J. SANABRE: *Op. cit.*, 448.

(34) AC, Cartera 1644-59. Lletres rebudes, 26/V/1650.

(35) AC, Cartera 1614-55. Lletres remeses, 233, 234, 240, 244 dors i 247.

Una vegada al carrer, Valls i Fuentes es mogueren provant de cercar justícia. Fou endebades. Hom els aconsellà que no insistissin amb memorials de desgreuges, que no remenessin massa la cua, i que ho deixessin córrer tot ³⁶.

Conegut com es desenvolupà tot aquest afer, només ens resta aclarir la causa que, segons sembla, originà la detenció dels capitulars, i sobretot del canonge que havia d'anar a Madrid a queixar-se del comportament dels soldats.

La cort havia ordenat a Pallavicini que contestés un qüestionari format de deu preguntes. Es pretenia d'obtenir informació de la seva gestió política i administrativa, i, de manera especial, de les mesures que havia pres per assegurar, de l'exèrcit, el respecte als habitants de la terra. Pallavicini envià aquest qüestionari a la Comuna del Camp el 29 de gener, perquè el contestés. Doncs bé, si el dia 22 ja hagués arribat a mans del governador el qüestionari, quedaria explicada la seva ofensiva fulminant contra els acords de la Comuna i del clericat tarragoní d'enviar un sindic a Madrid a queixar-se dels excessos comesos pels soldats que estaven a les seves ordres. És curiós de veure que, la Comuna, reunida el 24 de febrer, contestà les preguntes del qüestionari que l'afectaven a completa satisfacció del governador, fins a l'extrem d'admetre que «ninguna de ditas vilas de la Comuna por ordre de sa Ilma, no han rebut vexació alguna» ³⁷. Ara resultava que tot havia anat com una seda, que no hi havia cap motiu de queixa.

L'actitud d'alguns capitulars tampoc queda massa clara. Vegeu, sinó, el to en què escrivien els inculpatos des de Madrid una vegada posats en llibertat:

También escribimos a V. S. como algún señor capitular anda en esta materia y agora nos fortificamos de ello, y assí suplicamos a V. S. procure quando se lea ésta que todos estén en Capitulo para que cada uno deponga lo que siente de nosotros y si alguno estuviera enfermo servirá V. S. de imbiar dos señores capitulares con el secretario para que tomen su dicho y después el informe de todos se servirá remitirnos ³⁸.

El paràgraf és revelador, amb tot i que no explica de quina mena fou la intervenció d'alguns capitulars contra ells. De tota manera

(36) AC, Cartera 1644-59, Lletres rebudes, 20/III/1650.

(37) E. MORERA: *Op. cit.*, 83-85.

(38) AC, Cartera 1644-59, Lletres rebudes, 20/III/1650.

demostra, una vegada més, les divergències que hi havia entre els eclesiàstics tarragonins quan s'enfrontaven en fets de caire polític.

CONCLUSIONS

El que exposem en aquest treball corrobora la poca consistència que té l'afirmació tradicional segons la qual els catalans lluitaren unànimement contra la monarquia de Felip IV. Més aviat confirma l'existència de divisions internes entre ells, producte de la seva manca de coherència social i unanimitat política.

Des del primer moment de la guerra el clergat tarragoní no actuà unit, sinó dividit entre els dos bàndols. Es tracta d'una divisió profunda, agreujada per aquella passió pròpia de les guerres civils. Quan un membre del bàndol oposat considerat com enemic polític es atacat, ho és implacablement, sense concessions, malgrat que sigui un company capítular o un company de la Confraria de Preveres.

Aquesta és la conclusió més interessant; però no deixa de frapar l'habilitat del governador Pallavicini en ordinar tota una trama per conjurar un possible perill contra la seva persona a causa d'una desviació en la seva actuació en relació a les consignes polítiques rebudes de Madrid. I encara destaca la porfídiosa pressió dels capitulars afectes a Felip IV en la qüestió del nomenament d'un nou vicari general del seu partit, en substitució de Didac Girón de Rebolledo, contrarrestada per la influència del governador francès de Catalunya, el bisbe Pere La Marca.

JOSEP M.ª RECASENS I COMES

